SVOBODA СВОБОДА
UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. ... No. 195. JERSEY CITY and NEW YORK. SATURDAY, OCTOBER 14, 1989 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 14-го ЖОВТНЯ 1989 Ч. 195. РІК XCVI

ЖЕРТВИ ЧОРНОБИЛЯ КЛИЧУТЬ ПРО ДОПОМОГУ

Київ. — Газета „Молодь України" з 24-го вересня ц.р. опублікувала звернення Центрального Комітету Комсомолу України до ЦК Компартії України, до Ради Міністрів УССР, до міністерства охорони здоров'я УССР та інших вищих інстанцій з вимогами вжити негайних заходів для виселення жителів північних районів Житомирської області, й також з деяких населених пунктів Київської та Чернігівської областей. У зверненні також вимагається провести розслідування з чиєї вини люди четвертий рік живуть в районах, які в наслідок чорнобильської катастрофи стали абсолютно непридатними і небезпечними для життя.

Лише в травні цього року уряд СССР ухвалив рішення про евакуацію населення з цих районів. Та й зроблено це тільки під тиском громадськости. Але поза ухвалу справа не пішла. Кремль забезпечив себе виправдувальним документом, що, мовляв, зробили те, що від них залежить. Але з тих пір в Народицькому районі з 12-ти сіл евакуйовано тільки одне. Півтори тисячі родин потребують термінового виселення у безпечні райони. Для багатьох з них це буде вже друге переселення, бо їх спочатку виселили із чорнобильської зони у трохи віддалені села, замовчуючи і приховуючи, що й ці села також сильно заражені радіяцією. Та правда вилізла на поверхню сама, бо рівень радіяції негайно позначився на людях, тваринах і рослинах і далі приховувати вже не було змоги.

У зв'язку з трагічним становищем населення тих сіл і районових центрів було створено фонд допомоги. На його рахунку вже є 250,000 карбованців, але займаються цим лише комсомольські організації. Ні голови колгоспів, ні міністерства й відомства, ні медичні установи нічим ни сприяють у цьому. Скрізь комсомольці натикаються на заскорузлі партійно-бюрократичні перепони.

Біль Чорнобиля заторкнув серця багатьох людей. Телефони в редакціях не вмовкають, газети публікують тривожні відомості й заклики, але партійні й урядові керівники, видно їх не читають, пишуть комсомольці.

„Ми вимагаємо розслідувати причини допущення трирічного проживання людей на заражених територіях, евакуації населення із зараженої території, знайти конкретних винуватців злочинної повільности в реалізації постанови Ради Міністрів СССР, інформувати громадськість про вжиті заходи", — сказано у зверненні.

Молодь благає про допомогу, звертається до всіх керівників та організацій, шукають співчуття, допомоги, ліків і молока для дітей.

Комсомольці не вірять більше в якісь благородні наміри Компартії. Їм відкрився глухий, непробивний формалізм, тому багато з них виходять з Комсомолу, а деякі комсомольські організації України уже прийняли рішення про саморозпуск і тепер вони задумуються над створенням молодіжної української організації, яка була б не лише національною, але й незалежною від Компартії.

У ВІННІПЕҐУ ВІДБУВСЯ КОНҐРЕС КУК

Вінніпеґ, Ман. — Тут відбувся у днях 6-го, 7-го, 8-го і 9-го жовтня ц.р. XVI Конґрес центральної української організації в Канаді, Комітету Українців Канади. У багатій чотириденній програмі, крім звітування, відбулося ряд дискусійних лав на актуальні теми життя українців в Канаді, відношення їх до сучасної України і підготови святкувань 100-річчя поселення українців в Канаді, що припадає на 1991 рік.

В Конґресі взяли участь представники канадського уряду — федеральний міністер Джек Епп, міністер багатокультурности Манітоби Бонні Мічелсон, консул для еміґраційних справ канадського консуляту в Баффало Роман Боровик і посадник міста Вінніпеґу Билл Норрі.

З уваги на те, що в навечір'я конгресу прийшла потверджена вістка про побиття українців в часі мирної демонстрації у Львові 1-го жовтня ц.р., відкликано запляновану забаву в суботу, 7-го жовтня ц.р. після бенкету, а тому, що Вінніпеґ і Львів є містами-побратимами, мейор Вінніпеґу зложив відповідний протест до уряду СССР. Також прогулька українських професіоналістів та підприємців Канади, що саме перебуває в Україні, вислала в цій справі відповідну телеграму до канадського і до совєтського урядів з протестом проти побиття невинних львів'ян.

У висліді чотириденних нарад переобрано на голову КУК д-ра Дмитра Ціпивника, а його заступниками вибрано: Ігоря Броду, Антона Яримовича, Ореста Рудзіка, Григорія Дмитришина, Ярослава Скрипника, Анну Вах і Марту Левицьку-Костюк.

Пляни праці на майбутнє були завчасу проголошені в пресі. Серед найважливіших точок є відзначення 100-річчя поселення українців в Канаді, домагання дозволу для приїзду більшої кількости політичних втікачів — українців до Канади, старання для створення канадського консуляту в Києві і продовження переговорів з канадським урядом у справі відшкодування для українців-канадців інтернованих у 1914-20 роках.

На нарадах вирішено також змінити назву української централі в Канаді на Конґрес Українців Канади.

ЩОТИЖНЕВА ХРОНІКА ПРЕСОВОЇ СЛУЖБИ УГС

• 23-го серпня в Дрогобичі Львівської области відбулися установчі збори Дрогобицького районного осередку УГС. На зборах обрано раду, до якої увійшли Мирослав Глубіш, Іван Рафа, Михайло Мороз, Богдан Стасула та Іван Пелех. Головою Дрогобицького районного осередку УГС став М. Глубіш. У роботі установчих зборів взяли участь голова Львівської філії УГС Богдан Горинь і члени УГС зі Львова Галина Левицька і Григорій Юрдига.

• В Хмельницькому місцева влада і КҐБ посилили кампанію переслідування проти членів Хмельницької філії УГС. Людей переслідують на вулицях і погрожують розправою. Телефонують додому, залякуючи рідних та близьких. З особливим завзяттям каґебісти напосілися на члена УГС Дмитра Бігуса, якому визначили два дні на обдумування, щоб він вийшов з УГС. Голова Хмельницької філії УГС Василь Рибак звернувся у хмельницьке КГБ зі заявою протесту проти переслідувань членів УГС. 25-го серпня заяву протесту проти сваволля каґебістів подав Д. Бігус.

• 25-го серпня у Івано-Франківському на Плодоовочевому комбінаті відбулися партійні збори, які розглянули персональну справу члена УГС і НРУП росіянина Олександра Волкова. Його звинуватили у нападах на партію, активній участі в несанкціонованих мітинґах і українському націоналізмі. На свій захист Волков сказав: „Я росіянин, але довго живу серед українців і вважаю, що цей багатостраждальний народ заслужив жити вільним і під своїми прапорами". Рішенням зборів О. Волкова виключили з членів Комуністичної партії.

25-го серпня в Одесі обком партії організував із числа своїх прислужників офіційний „Народний Рух". Біля будинку, де проходили установчі збори цієї організації, активісти неформальних об'єднань виставили пікети із гаслами: „Слава творцям перебудови!" і „Приветствуем народное движение партапаратчиков!" Тому що перший секретар обкому партії, запеклий шовініст Крючков, зробив все, щоб не допустити у Одесі проведення установчої конференції Народного Руху України за Перебудову з числа неформальних груп, що конференцію було проведено 26-го серпня у Кишиневі. На установчій конференції Одеської організації НРУП було близько 50 делеґатів від таких неформальних організацій як: „Південна Громада", „Меморіял", Товариство „Лелека", екологічні товариства Херсону та Миколаєва і Філософське Товариство та інші.

• 26-го серпня відбулася у Чернівцях установча конференція Народного Руху України за Перебудову. Кілька днів перед початком конференції місцева влада гістерично створювала в місті атмосферу страху перед мітичними націоналістами-екстремістами, які ніби збиралися приїхати до Чернівців. Вулицями ходили озброєні автоматами групи міліції. В день конференції всі проходи до міста були обсаджені функціонерами, які ретельно перевіряли приїжджих, відбираючи національну символіку. Брутальні напади охоронців правопорядку на людей, які везли синьо-жовті прапори, неорноразово мали місце на залізничній станції. Так, наприклад, група із 40 осіб, яка приїхала в Чернівці від НРУП з Івано-Франківського була зустрінута на пероні кордоном міліціонерів з автоматами. Міліціонери накинулися на людей, вириваючи в них синьо-жовті прапори та іншу символіку. Група в знак протесту відмовилася від участи у конференції і пішла в центр міста, де провела маніфестацію із співами національно-патріотичних пісень і одним синьо-жовтим прапором, що його вдалося зберегти під час нападу на

(Закінчення на стор. 4)

СССР ЗБІЛЬШУЄ КІЛЬКІСТЬ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК

Ню Йорк. — Московська газета „Ізвєстія" надрукувала інтерв'ю з начальником політичного управління внутрішніх військ міністерства внутрішніх справ СССР генерал-майором А. Ґрієнком, в якому він повідомив, що уряд прийняв рішення збільшити кількість цих військ, які нині становлять 36,000 осіб.

„Трагічні події в Сумгаїті, Ферґані, Новому Узені, Абхазії, в інших вибухонебезпечних районах показали, що сил правопорядку при масових заворушеннях замало, — сказав генерал Ґрієнко. — Одні і ті ж частини ми змушені перекидати іноді за тисячі кілометрів, з однієї 'гарячої' точки в іншу. Багато місяців підряд перебувають у вимушених 'відрядженнях' наші вояки і старшини. Живуть далеко від родин в наметових містечках, а то й в зовсім непристосованих приміщеннях. Часто військовослужбовці, які із службового обов'язку захищають все, незалежно від національности, населення, стають жертвами провокацій. Навантаження на вояків і старшин — вище всяких допустимих норм, а змінити їх, навіть відпустити на короткотермінові вакації практично неможливо: нема резервів".

Кореспондент газети С. Таранов зауважив, що уряд запроваджує нові „соціяльні пільги" старшинам внутрішніх військ. „Старшинам і прапорщикам, які служать у відриві від місць постійної дильокації, буде виплачуватися у повтора рази вище посадова платня і платня за військове звання, — повідомив генерал, — запроваджено пільгове зарахування вислуги — місяцьза півтора, оплата витрат за відрядження — 3 карбованці 50 копійок на день, а також одноразову виплату (від 200 до 400 карбованців) на випадок поранення або травми, отриманих при виконанні службових завдань. Крім того, після тяжких поранень гарантується санаторне лікування. Після кожних трьох місяців служби — десятиденна відпустка".

Відповідаючи на запитання Таранова про технічне забезпечення внутрішніх військ, Ґрієнко повідомив, що вони і міліція повинні дістати „техніку, спеціяльний одяг і т.п., включаючи портативні рації („вокі-токі"), персональні комп'ютори, гелікоптери. Асиґнування на ці цілі плянується збільшити у два-три рази. Але вже нині ми дістаємо нові засоби захисту, яких раніше не було або не вистачало, наприклад, плястикові щити, які закривають і ноги, і руки вояка, захищаючи від каменів".

ЗУСТРІЧ З В. ЯВОРІВСЬКИМ

Орендж, Н.Дж. — Тут у неділю, 22-го жовтня ц.р., у домі О. і Р. Купчинських відбудеться зустріч з письменником Володимиром Яворівським, народним депутатом України до Верховної Ради СССР, головою НРУП Київської области. Зустріч влаштовує Товариство Українсько-Американських Професіоналістів і Підприємців Ньюарку — Ню Йорку з ціллю підтримати і фінансово допомогти НРУП. Початок зустрічі о 3-ій год. по полудні. Даток — 100 дол. від особи. За інформаціями і адресою слід телефонувати на число: (201) 763-5257 або 673-1860 (між 5-ою — 9-ою год. вечора).

Виконавчий комітет зрезиґнував

Київ. — Газета „Вечірній Київ" з 23-го вересня ц.р., опублікувала повідомлення голови виконавчого комітету Районної ради народних депутатів Жовтневого району міста Києва Бориса Кожанова про те, що весь виконавчий комітет під час останнього засідання вирішив зрезиґнувати.

Таке рішення було прийнято через безсилля у вирішенні всіх найважливіших проблем. „З офіційних джерел ми знаємо про активізацію роботи економіки, про великий відсоток зростання випуску товарів для народу, про збільшення коштів на соціяльні потреби. А в реальному житті люди бачать зникнення товарів з крамничих полиць, підвищення цін, все ті ж недоліки в роботі служб міського господарства. І це приводить будь-якого громадянина до висновку, що у всьому винна місцева влада. Це, мовляв, вона не бажає змін на краще, вона є противником перебудови. А ми вважаємо, що таке звинувачення — результат освітлення лише однієї сторони медалі", — пише Б. Кожанов.

За три роки п'ятирічки приріст товарообміну в Києві становить 584 міл. карбованців. Але в той же час грошові прибутки населення виросли до 917 міл. карбованців, тобто карбованець не покривається товарною масою, спричиняється розбалянсування ринку. А порожній ринок посилює напругу. Створився неймовірний брак найнеобхідніших товарів. Відповідати за все змушені депутати, працівники Районної ради. З'явилася навіть крилата фраза: „Радам дають владу, а брати її вони не поспішають", але така влада ніяким законом ніколи не надавалася, скаржиться Кожанов. „Закон про місцеві ради існує лише на гаслах", — продовжує він, бо нема закону, котрий давав би право раді встановлювати й реґулювати ціни, стимулювати випуск бракуючих товарів. Нема закону про екологічну відповідальність, тому неможливо розв'язувати екологічні проблеми.

Люди вимагають широких і активних заходів для ліквідації наболілих проблем, але вирішити ці проблеми, залишаючись у ролі прохача, виконком не може.

„За чотири роки перебудови, — пише далі Кожанов, — з'явилося багато законів, стимулюючих ініціятиву і винахідливість. Наприклад, закон про кооперацію, де для виконкому відведено ролю... реєстратора. В той же час закону про місцеву раду, який би справді зробив депутатів господарями на своїй території, нема і покищо навіть не передбачається. Все це стало темою

(Закінчення на стор. 4)

Три учениці УМІ виступлять в концерті

Нюарк, Н.Дж. — В неділю, 22-го жовтня ц.р., в бібліотеці Медізон, Н.Дж., відбудуться два концерти піяністів, які отримали оцінку 98 в найвищих категоріях авдицій Асоціяції музичної освіти в Ню Джерзі.

На 27 виконавців є три українці, учениці Українського Музичного Інституту, Нюарк-Ірвінґтон, Н.Дж., а саме: 13-літня Зеня Гельбіґ, (Senior A), яка виконає Шопена Ноктюрн б-моль, і 14-літня Адріяна Гельбіґ (young artists preparatory A), яка виконає Райнгольда Екс промтом ціс-моль, — обі учениці кляси Таїси Богданської, 16-річна Рома Худьо (young artist A), кляси Галини Клим, виконає Дебюссі „Штучні вогні".

Концерти відбудуться в год. 2-ій і 3:45 в бібліотеці, пир 39 Кіп вул., в Медізоні.

Чи мистецький талант переходить із генами?

Джерзі Ситі, Н.Дж. (О. Кузьмович). — Коли до редакції заходять такі рідкі гості, як наша відома мисткиня Золя Лісовська з дочкою Ладою, які живуть постійно у далекій Швайцарії, стає якось особливо радісно, що вони в часі свого короткого перебування на американському терені в першу чергу відвідують наш щоденник.



Зоя і Лада Лісовські відвідують редакцію „Свободи".

З малярством Зої Лісовської ми давно обзнайомлені та постійно насолоджуємося її погідними акварелями із римського періоду, її Богоматір'ю, мальованою на брунатному пакунковому папері, як і рідкісними мистецькими різдвяними картками.

Пластова лелійка, з тризубом, що її запроєктував батько, мистець Роберт Лісовський, кожний раз пригадує його, коли вбираємо пластовий однострій, як теж з пієтизмом переховуємо серед пам'яток прегарну відзнаку „КЛК" ще із „давніх часів", коли щойно її вироблено також за проєктом Р. Лісовського.

Вперше, однак, зустрічаємо третю мисткиню у роді Лісовських, дочку Зої — ладу — та із зацікавленням слухаємо про її мистецькі осяги. Чи це можливе, щоб мистецтво переходило з генами з покоління у покоління. Мабуть так, коли думаємо про родину Лісовських і про це, що будемо мати нагоду оглядати мистецький доробок трьох поколінь.

Саме така виїмкова виставки відбудеться у трьох містах ЗСА в найближчих тижнях. Виставку „Трьох поколінь Лісовських" зорганізувало пластове плем'я „Перших стеж" і вона відбудеться у Ню Йорку в днях 20-го, 21-го і 22-го жовтня ц.р. в ґалерії та у співпраці із Об'єднанням Мистців Українців Америки, 27-го 28-го і 29-го жовтня у Філядельфії в Українсько-Освітньому Культурному Центрі і 3-го, 4-го і 5-го листопада у Вашінґтоні в домі Т-ва св. Софії. Виставлені будуть графіки Р. Лісовського і репреодукції деяких його праць, ґваші та олії Зої Лісовської-Нижанковської і олії, ґваші та акварелі Лади Нижанковської. Лада, як і її мати, закічнила академію мистецтва. За нею дві індивідуальні виставки в 1987 і в 1988 і в 1989 році вона здобула першу нагороду „Гранд Прі" сальону молодих мистців французької Швайцарії. Крім своїх мистецьких здібностей вона зі захопленням займається писанкарством, що серед швайцарів викликує широке зацікавлення.

В дальшому довідуємося, що Зоя Лісовська поруч інших праць, виконує також ікони на кам'яних плитах, які однак, не будемо мати

(Закінчення на стор. 4)

ЗУСТРІЧ З М. ГОРБАЛЕМ

Нюарк, Н.Дж. — 5-ий Відділ Організації Оборони Лемківщини в Ірвінґтоні-Нюарку та Товариство Українських Інженерів Америки в п'ятницю, 20-го жовтня ц.р., влаштовують зустріч з поетом та композитором Миколою Горбалем, активістом українського національно-демократичного руху, колишнім політв'язнем совєтських концтаборів, учасником недавнього З'їзду Народного Руху України за Перебудову. Зустріч пічнеться о 7-ій год. вечора в залі під церквою св. Івана Хрестителя.

В АМЕРИЦІ

БІЛЬШЕ ЯК 200,000 АМЕРИКАНЦІВ хворих на АІДС гостро критикують великі кошти необхідного для них ліку пентаміниду, який запобігає пневмонії. Гуртовна ціна цього препарату 99.45 дол., але хворі повинні щомісяця платити за нього від 150 до 200 дол. Більшість хворих не мають медичного забезпечення, або воно не покриває коштів за ліки. Тому хворі намагаються різними шляхами отримати лік з Анґлії, де він є набагато дешевший. Управління їжі та медикаментів робить заходи для лікування хворих, які не мають медичного забезпечення, задармо.

ВЕЛИКИМ УСПІХОМ 25-літнього експерименту у ділянці покращання умов праці може похвалитися місто Мілвокі, Виск. Міська влада, яка відома своїми довголітніми прогресивними традиціями, гарантує працівникам міста оплату за навчання, чотириденний робочий день з гнучкими годинами праці та чисельними іншими нововведеннями, які пристосовуються до потреб працівників. Особлива увага приділяється сім'ям, надається рівне право батькам, як і матерям залишатися з дітьми вдома. Успіхи, які досягло місто Мілвокі, стають предметом зацікавлення і дослідження.

ОСТАННІЙ ПЕРЕПИС населення в ЗСА вказує на зростання кількості еспаномовних мешканців. В середу, 11-го жовтня, Конґрес проголосив нові статистичні дані, які нараховують більше як 20 міл. еспаномовних мешканців в ЗСА. Це на 39 відсотків більше, ніж у 1980 році. При чому Еміґраційний уряд ЗСА на початку цього року повідомив, що в країні мешкає нелеґально від 1.7 до 2.9 міл. осіб. Більше як 70 відсотків з 200,000 нелеґальних іміґрантів в Америці — це еспаномовні іміґранти. Це є друга після азійців і американських індіянів група найшвидше зростаючої кількости населення.

ЗАНЕПОКОЄННЯ КРИТИЧНИМ станом середовища басейну Великих озер з кожним роком зростає як в Америці, так і в Канаді. Сьогоднішній стан фавни і фльори в цьому районі вказує на те, що середовище безнадійно хворе. Під загрозою опинилися не лише живі організми Великих озер, але й населення, яке споживає отруєну рибу. Впроваджуються строгі обмеження, ведуться активні дослідження, але, на жаль, природу, знищену бездумною діяльністю людини, майже неможливо відновити.

ЩОРОКУ В АМЕРИЦІ народжується біля 5,000 дітей з генетичною хворобою „Давн синдром". Раніше ці діти виховувалися у спеціяльних закладах, але сьогодні вони виростають в середовищі власної сім'ї та отримують освіту в звичайних школах. Ще десять років тому було неможливим, щоб підлітки з „Давн синдромом" жили незалежно. Сьогодні їх готують до самостійного життя — продуктивної праці, навчання та особистого життя.

У СВІТІ

ПРОВІДНИКИ КОЛЮМБІЇ, Перу та Болівії звернулися до президента ЗСА Джорджа Буша щоби він зустрівся з ними протягом наступних 90-ох днів для спільного обговорення стратегії проти торгівлі кокаїною. Президент на їхню пропозицію відразу зареаґував позитивно. Вони зустрілися в Іці, Перу, саме для того, щоби накреслити пляни для боротьби з вирощуванням та експортуванням наркотиків у своїх країнах, бо, як відомо, зі статистики 90 відсотків коки виготовляється в Болівії та Перу, колюмбійські картелі її удосконалюють та нелеґально перевозять до ЗСА. Реакція Білого Дому — нічого несподіваного, бо президент Буш вже давно хотів відбути таку зустріч в цій справі.

ПІСЛЯ ВИЇМКОВО ДОВГИХ нарад політбюро Східньої Німеччини заявило, що є велика потреба „всі підставові питання нашого суспільства переговорити" та вглянутись в причини, які змусили біля 50,000 громадян виїхати на Захід. Це повідомлення політбюра тільки підтвердило спекуляції, що у партійній верхівці є поділені думки щодо потреби змін, але масові виїзди на Захід і великолюдні протести таки примусили їх бодай до цього призначися. Більшість громадян Східньої Німеччини вірять, що заноситься на зміни.

ПАЛЕСТИНСЬКА ВИЗВОЛЬНА Організація відсунула на два роки своє, вже й так довготривале прохання про прийняття як повного члена до Культурно-освітньої науковоїорганізації Об'єднаних Націй ЮНЕСКО. Америка попередила цю організацію про це, що коли вони приймуть ПВО, як самостійну палестинську державу, то ЗСА ніколи не повернуться в члени цієї організації. У 1984-85 роках ЗСА, Англія та Сінґапур виступили з членства після гострих суперечок з тодішнім генеральним директором цієї організації Амаду Маґтаром М'Бовом. Над резолюцією про відсунення аплікації ПВО, одноголосно проголосували всі 51 членів Екзекутивної ради ЮНЕСКО. Одначе речники ПВО заявили, що це було їхнє рішення відсунути свою аплікацію до 1991 року, щоби уникнути всяких конфронтацій.

КОЛИШНІЙ ВІЙСЬКОВИЙ президент Арґентини, якого засуджено на 12 років тюрми за те, що розпочав катастрофальну війну з Англією за Фальклянські острови, був звільнений президентським помилуванням. Леопольдо Ґальтієрі був одним із 280 в'язнів, яких звільнено з військової тюрми Кампо де Майо, яка знаходиться на передмісті Буенос Айресу. Двох інших членів тієї військової хунти, колишній начальник летунства Базілійо Лямі Дозо та колишній начальник морської фльоти Хорґе Аная, є також в процесі звільнення через помилування нового президента Арґентини Карльоса Сауля Менема, який ставши у проводі своєї країни заявив, що в першу чергу хоче загоїти всі рани.

НАГОРОДУ НОБЕЛЯ з економіки отримав маловідомий норвезький професор, 77-літній Тріґвеґ Гаавельмо, за його піонерську працю в 40-их роках над методами перевірки економічних теорій, які значно причинилися до промощення шляху для модерних економічних передбачень. Д-р Т. Гаавельмо є дуже скромною людиною, від 1979 року проживає на пенсії, а довідавшись про отримання нагороди, сказав: „Я є дуже здивований, бо ці нагороди повинні справді давати молодшим людям. Я завжди з великим вдоволенням працював у своїй ділянці й це вже було достатньою винагородою".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінґтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс)

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda"

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Перехід до самостійности за Ґорбачова і без нього

У минулому тижні відбувся у Ризі, столиці Латвії, дводенний конґрес усіх тамошніх політичних сил, включно з новоствореними нелеґальними, але толерованими організаціями та з участю комуністичного президента Латвії й інших вірних партії членів. Докладний звіт з того конґресу поміщений у „Ню Йорк Таймсі" з 9-го жовтня ц.р. Його автор, московський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" Билл Келлер, прозаналізував ситуацію у Латвії дуже совісно і навіть погляди різних тамошніх діячів. Остаточний документ, зладжений наприкінці цього конґресу, надзвичайно цікавий, тим паче, що на цьому з'їзді були, як запрошені гості, представники свободолюбних рухів не тільки двох інших прибалтійських країн, Естонії і Литви, але й України, Білорусії, Вірменії, Грузії, Азербайджану й різних великих міст у СССР. Названий вище американський кореспондент запевняє, що автори остаточного документу довго підготовляли його, дебатували й вигладжували тексти і що той документ став наче плятформою дальшого свободолюбного руху в усіх трьох прибалтійських державах.

Як відомо, Литва, Латвія й Естонія дійшли у своїх змаганнях до свободи до цього пункту, що вони явно і славно домагалися повної державної самостійности і признання їм права вийти із Совєтського Союзу. Партійно-державні власті у Москві включно із самим Міхаїлом Ґорбачовим признали потребу дати прибалтійським країнам більшу свободу, але рішуче відкинули вимогу сецесії з СССР. Учасники конґресу у Ризі взяли до уваги такі факти й можливості: 1) хоч всі три прибалтійські народи прагнуть свободи — не всі тамошні люди стовідсотково поручають вихід з СССР — вони, мовляв, „ще не готові"; 2) у випадку зудару — прибалтійські країни із своїми всього вісім мільйонами населення, у тому числі доброю четвертиною росіян, не мають найменших шансів оборони, — їм грозить масакра і позбавлення усіх теперішніх свобод; 3) Латвія (і дві інші прибалтійські країни) залежні від достави з СССР ґазоліни, природного ґазу й металів, яких у Прибалтиці нема; 4) Захід, який раніше підтримував самостійницький гін прибалтійських країн, тепер зацукався і боїться хаосу на Сході Европи; 5) коли би прийшло до зудару і вмаршу до Прибалтики совєтських танків на подобу протимадярської масакри у 1956 році, то у цій кризі міг би провалитися сам Ґорбачов і в усьому СССР настав би відворот до часів Сталінізму чи метод правління Брежнєва.

Взявши все те до уваги автори остаточного документу прийшли до переконання, що треба шукати компромісу між ідеалом повної суверенности без зв'язку з рештою СССР, та політичною, економічною і культурною свободою все ще у правно державному зв'язку з рештою країн СССР. Билл Келлер називає той компроміс „перехідною стадією до повної суверенности. Той перехідний стан тривав би п'ять до десять років, з передумовою, що в тому часі зберігався би при владі Міхаїл Ґорбачов. Коли б його не стало — прибалтійські патріоти самі не знають, які відносини настали би за його наступника. Головною спонукою авторів документу — шукати компромісу — була загальна економічна скрута. Прибалтійські діячі вимагають від Москви повної незалежности у ділянці економіки і зразу заповідають, що вони прагнуть повороту до приватної власности, до приватної ініціятиви й суперництва, до нав'язання із Заходом зв'язків на базі економічної системи Заходу. Вони, прибалтійські народи, домагаються повної адміністраційної самостійности, виведення з їхніх країн совєтського війська й централізованої політичної поліції. В заміну Латвія залишається у федеративному чи конфедеративному зв'язку з рештою складових частин СССР. Щоб таку плятформу зробити сприйнятливою для Москви — вискреслено з тексту документу всі образливі звороти на адресу Москви і марксизму. Принципіялісти-самостійники не дуже вдоволені, але признають, що й вони не бачать кращої запоруки проти можливої збройної інтервенції Москви. Така інтервенція пошкодила б Москві і могла б покласти хрестик на шансах економічної санації, але прибалтійським народам не було би від цього легше, бо геополітична ситуація така, що вони належать до Сходу Европи.

Цікава подія, цікава ситуація, цікавий документ. У лютому наступного року мають відбутися вибори до латиського парляменту. Так, як це було у Польщі і як, мабуть, буде у травні 1990 року на Мадярщині, передбачають повну прогру Компартії у користь тамошнього Народного Фронту. Йдеться про те, щоб це був мирний „переходовий період", без трагедії народу. Яка паралеля з Україною?!

Михайло Кучер

ЧИ ЗАПЛАТИТЬ ЗАХІД ЗА СОВЄТСЬКУ ПЕРЕБУДОВУ?

З цього часу, коли в СС—СР була проголошена економічна програма реформ, совєтський уряд старався знайти на Заході надійних капіталістичних партнерів, які вклали б у совєтську економіку великі гроші. Тут мається на увазі не тільки позички, бо СССР вже винен капіталістам 38 мільярдів долярів. Тут мова про легальний міжнародний „бизнес" та мішані акційні товариства із совєтськими державними підприємствами.

За роки перебудови престиж СССР як можливого економічного партнера побільшився. У 1982-84 роках СССР дістав позичок і кредитів на суму 2.3 млд. дол., з 1985 року до кінця третього кварталу 1987 року — 8.4 млр. дол. До того СССР хоче дістати додатково ще 9 млр. дол. у допомогу своїм підприємствам, щоб продукувати товари широкого вжитку.

Ґорбачов уже знає, що терпеливість совєтської людини вичерпана, що далі не можна казати людям почекайте, бо там за горою краще життя — „загірна комуна". Що не можна людей безконечно кормити виявленням нових злочинів Сталіна і все лихе — це інертність Брежнєва.

Ґорбачов закликає західньоевропейський капітал і японський вкласти свої гроші в совєтську економіку. Без такої допомоги СССР не зможе зреалізувати перебудови.

Про катастрофальний стан совєтської економіки було сказано на минулій сесії Верховної Ради СС-СР. Там дискутовано над бюджетом на 1990 рік. Впер ше було сказано, що соціялістична економіка має дефіцит і що в майбутньому році дефіцит складе 7.3 відс. від бюджету на суму 494 млрд. карбованців.

Довгий час західні совєтологи та навіть Сі-Ай-Ей без доказів твердили, що дефіциту в совєтській економіці нема. Попередження Бірмана, совєтського економіста, що тепер на Заході СССР має дефіцит, іґноровано.

Усе таки СССР свої фінансові забов'язання виконує. Тягар питання в іншому. Совєтський карбованець (рубель) досі не можна перерахувати на західню валюту. Як у таких умовах забезпечити вивіз прибутку з СССР на Захід? Найбільш розповсюдженою досі була практика купувати в СССР сировину і її перепродувати на світових ринках уже за тверду валюту. Але це не влаштувало всіх західніх капіталістів. Це довгий процес з можливими втратами. Так, наприклад, ціни на нафту хитаються і падають. Завтрішній ринок трудно передбачити. Ще недавно уділ західнього капіталу в совєтських підприємствах не міг перевищувати 49 відс. Тим самим „контрольний пакет" — 51 відс. був у совєтських руках. Тепер це міняється і з початком майбутнього року чужинцям буде дозволено мати 80 відс. (!) основного капіталу. Теоретично це означає цілковиту чужинецьку контролю над мішаними підприємствами. Як це буде виглядати на практиці поки невідомо. Совєтські підприємства будуть мати право випускати і продавати свої власні акції, а чужинці будуть мати право купувати їх...

Уже тепер СССР обіцяє звільнити всіх політичних в'язнів, щоб розмагнітити Захід. Досі того не зроблено. Большевики розраховують на коротку людську пам'ять, як вони недавно обвинувачували царський і Тимчасовий уряд, що „розбазарюють Росію". Одначе й досі залишається проблема ґарантій із совєтської сторони. Можливо, що на межі економічної катастрофи совєтський уряд такі ґарантії дасть. А це може статися тільки скеруванням народного господарства на ринкову економіку, чого сподіватися не можна. На західні позички СССР не плянує просто купувати товари широкого вжитку для населення. Такі гроші уряд думає використати для модернізації легкої промисловости і сфери т. зв. сервісу, який в СССР дуже занедбаний. Міністер легкої промисловости В. Клюєв сказав — ми не можемо безконечно купувати на Заході необхідні товари як мило і порошки до прання. Треба навчитися самим їх продукувати.

Після того, коли Ґорбачов якось договорився з президентом Реґеном про обмеження озброєння, він звернув увагу на Західню Німеччину як об'єкта своєї економічної політики. Зрештою і ця політика не нова. Ґорбачов кілька разів пропаґував „добровільну економічну і науково-технічну співпрацю з 'цілою" Европою. У минулому Західня Німеччина допомогла совєтській індустріялізації. Це було за перших совєтських п'ятиліток. Була совєтська співпраця і з гітлерівською Німеччиною. Ґорбачов тільки повертає до часу після рапальської політики СССР — Німеччина це природний партнер СССР в економіці і політиці. Зрештою, на таку політику погоджується і Західня Німеччина. Бонн все хотів би бачити поменшення американського впливу в Европі. Цього хоче і Ґорбачов.

Про свої економічні ідеї Ґорбачов говорив міністро-

(Закінчення на стор. 4)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про Тиждень Дитини

Американці — спеціялісти у відзначуванні днів, а то і тижнів для певної категорії осіб, чи навіть певних подій.

Погляньте лише на календарець року такий, що його дістаєте даром від фірми „Голлмарк". Там находимо і день тещі, і день дідусів та бабунь і тиждень секретарок, і тиждень спортовців, і день громадян, і день прапорів, і так можна б перелічувати ще десятки інших днів та тижнів, які відзначується у такий чи інший спосіб. Важко найти джерело, хто їх придумує, але припускаємо, що промотором більшости з цих днів та тижнів є власники торговельних підприємств, які шукають завжди за можливостями заробітку, що їх звичайно вони при таких святкуваннях здобувають.

Немає, однак в тому календарику ніякого дня дитини чи тижня дитини, — тому ми були справді здивовані, як у телевізійних новинках минулого тижня довідалися, що в ЗСА саме проходить Тиждень Дитини.

З цього приводу було відповідне, але коротке інтерв'ю із декількома учнями середніх шкіл, як також із психологом на тему переживань і думок сьогоднішньої дітвори та молоді.

Нічого, однак, не найшли ми на тему цього Тижня Дитини в щоденній американській пресі та ніде цей тиждень не був своєю темою голосним.

А шкода, бо проблема виховання дитини в сьогоднішньому американському світі повинна стояти не один тиждень в році, але цілий час в осередку уваги усіх чинників як в родинному колі, так і суспільному та всі спільно повинні намагатися цю поважну проблему належно розв'язати і в якийсь спосіб спрямувати дітвору і молодь на кращі рейки ніж ті, по яких вони сьогодні ідуть.

Нам не треба хіба ще раз перелічувати всі ці небезпеки та погані впливи, що такі актуальні тепер майже у цілому світі, а вже особливо на Північноамериканському континенті. Усі вони безперервно чигають на молоді душі і остоятись їм дуже важко. Правда, саме тепер розгорілася гостра боротьба проти найбільшого лиха у сьогоднішньому світі, а це — наркотиків, які так сильно поширені саме серед молоді, але ці наркотики — не єдине лихо. Якось замало підкреслюється поганий вплив телевізора, надто вільнодумне поняття моралі й етики, брак пошани до старших, брак авторитету і тим подібних, колись самозрозумілих вимог, що їх ставилося у вихованні молодших поколінь.

Тому сама лише згадка, що існує Тиждень Дитини чи зроблення з цього приводу дитині якоїсь приємности або подарунка, не виконує свого завдання.

Але саме такий тиждень дуже придався б української громаді, яка рівно з-американською надто мало, а то й взагалі не посвячує відповідно багато часу і місця на розглянення проблем української дітвори, звужуючи цю проблему, звичайно, лише до мови, а залишаючи облогом усе це, що стоїть поруч із нею. Надто часто у нас говориться про молодь лише у контексті зовнішньої прикраси десяток імпрез, немов вона б була ще одним потрібним реквізитом, а не живим, думаючим та відчуваючим організмом. Цікаво, що навіть тепер, коли ми переживаємо тут у нашій спільноті, стільки хвилюючого і гарного у зустрічах з нашими братами з України, теми, які порушується загально не торкають також, за виїмком мови, проблеми цього покоління, що тепер розвивається, росте і скоро прийде до голосу.

Здається, не пошкодило б нам, українцям, у нашому теперішньому діялозі із земляками з батьківщини проголосити Тиждень Дитини та глибоко проаналізувати спільні чи неспільні проблеми тих, хто має нас заступити.

О-КА

Микола Бараболяк

ЕМІҐРАЦІЯ І МАЙБУТНЄ: ВІДТИ СЮДИ ЧИ МОЖЕ...?

Останніми тижнями ми дуже розпачали над тим, що сенатор Лотенберґ „схрунив". Зразу перейшла була в Сенаті під його впливом постанова про допущення до ЗСА як переслідуваних в СССР за віру теж українців. Але прийшов тиск наших відомих „приятелів", які переконують світ, що тільки вони були винищувані Гітлером, а нині найжорстокіше гноблені Кремлем, і тільки вони управнені користуватись упривілейованим іміґрантським статусом. Немалу ролю грає в тому фактор, що такий „переслідуваний" іміґрант дістає на руку від Уряду ЗСА 7,000 дол". на початок. Українців як кандидатів на упривілейовані візи скреслено. Ми пам'ятаємо ролю всяких каґановичів на Україні і нас така настанова американського Сенату дошкульно болить.

Та є насправді в інтересі нашої справи далі обезсилювати через еміграцію український елемент на батьківщині? Досить того, що еміґрантська хвиля 1944-45 років позбавила Україну інтелеґентського активу. Продовжувати процес деукраїнізації рідних земель далі? Еміґрує актив, свідомі верстви населення. Умови в Україні важкі. Але є перспективи на краще і за них треба боротись. Жаль нам, що більше жидів покине Україну? Хай і всі... Німці останніми тижнями перетікають на Захід. Але вони тільки з однієї Німеччини до другої. Це тимчасове. Інакше коли ми залишаємо нині рідні землі.

В наших очах Америка рай, порівнявши з Україною. Добробут, свобода. Нам тут добре. Але чи таке рожеве, головно матеріяльне, майбутнє стелиться тут для наших внуків? Яка інакша Америка від цієї в 1947 році, коли я причалив на скрипучому кораблі до її берегів. Моя дружина працювала в Чикаґо ночами у „давнтавні" і поверталась додому підземкою о 2-ій годині вночі. Мені й на думку не приходило, що їй грозить якась небезпека. Ни ні? В „українській околиці" в Чикаґо навіть увечері на багатолюдних вулицях небезпечно. Панує нарікання, що едукація молоді зійшла в ЗСА „на пси". Випускники середніх шкіл — неграмотні. А це трагедія для країни, бо епоха комп'ютерів і механізації вимагає грамотного й інтеліґентного робітника. Жебрацька, якщо йдеться про матеріяльні ресурси, Японія стала у світі другою у черзі економічною потугою, за нею на третьому місці Німеччина, чому? Там інтеліґентний відданий робітник. Та й ще один фактор, і то й чи не вирішальний.

Японія і Німеччина національно однорідні країни. Вони не горна, де має „перетоплюватись" у одно нарід різних рас, культур і вірувань. Кремль намагавсь здійснювати таке насильно — і не виходить. Народи підіймають голову і виявляють волю бути собою. В ЗСА — це ідея, що її здійснюється добровільно. З успіхом? Погляньте довкола. Формулюються „комюніті" — муринська, еспанська, в'єтнамська, корейська, не злічиш. Ці спільноти передусім за свій партикулярний, реґіональний інтерес. Їхній американський, об'єднуючий, патріотизм дуже сумнівний... Не в „один гуж тягнуть". А без того, важко залишитись ведучою потугою, не тільки в культурному змислі, але навіть економічно. Вдарили у дзвін тривоги у сфері шкільництва. Та вийде що з того, коли виховання дитини пов'язане тісно з традицією „дому", а ці „доми" такі різні. Ось читаю в газеті про 18-річну маму з четверо дітьми, бабцею у віці 35, і прабабцею, яка не так давно мала дитину, яка є майже ровесницею її внучки.

В Америці ще досить простору на приріст населення. Біда тільки в тому, що населення заливає великі міста, створюючи умови прямо вбивчі для співжиття людини. Про злочинність у великих містах усім відомо. Хоч скільки поліції додавати, злочинці перебирають контроль великих міст. Вдасться опанувати ріст наркоманії? А що санітарна охорона, вуличний рух, занечищене повітря! У цих умовах, головно терени нам відомих „сламс" — це гнізда, де так легко сіяти всякі анархічні гасла. Не раз, чуєте погрози з тих кіл, що станеться, коли такі чи інші їхні вимоги не будуть задоволені... Це не так наразі грізне в Північній Америці. Але — Південна недалеко. А там деякі міста як Сао Паульо, Мехіко Сиґі, Ріо де Жанейро, мають більше населення, ніж деякі середнього розміру европейські держави. І тиск іде на північ. То ж яке майбутнє?

Часом насправді „нема нічого злого, щоб не вийшло на добре". Москва обмежила „прописку" сільського населення України у великих містах. Правда, не існує там ніяких обмежень для російського населення, яке колонізує Україну. Все ж міста України не ростуть так ґвалтовно, як це діється в Америці. А хоч наші „села" не ті, що були, бо живуть там не колишні „селяни", а колгоспники, то все ж там приховалось дещо українства, і його культура. А це плюс.

Я вірю, прийде час, що в Україні буде краще жити ніж ув Америці. Мільйонером там, мабуть, так легко не станеш, як тут. Але чи вартість і краса життя у тих мільйонах? Радісне життя там буде! Лиш перетривати і далі не обезсилювати український елемент в Україні. Не летіти до американського „раю"! Хай дають хоч би усі наші візи з України жидам. Тут їхня насправді „обіцяна земля", хоч деклямують про Ізраїль. Мабуть прийде час, що для наших унуків і правнуків — „обіцяною" буде знову Україна. Коли внуки вивчатимуть тут нині українську мову, можуть найти колись у тому неоцінений скарб! А рідним в Україні всіми силами помагаймо, але гасімо їхній можливий запал покидати рідну землю.

НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

Володимир Баран

Концерт Українського камерного хору з Варшави в Дітройті

З ряду хорів, які нас відвідали в останніх роках з інших країн чи навіть з інших частину світу, Український камерний хор з Варшави зробив найбільш симпатичне враження. Маємо на думці не його зовнішній вигляд, хоча і він заслуговує на великі похвали. Відчути можна було в нього гомогенність його складу. Кладемо це на карб подібного віку всіх хористок, на їх інтелектуальний позем та їхнє поважне зацікавлення музикою у професійний спосіб. Бо як було інформовано, це в переважній кількості студентки музичних шкіл, які з повною посвятою віддаються хоровому мистецтву. Їх диригент, Ярослав Полянський, професійний музика і невпинний організатор українських хорів, у ненадто сприятливих обставинах. Тому факт існування цих хорів, заслуговує на подив і похвалу.

Хор існує від 1977 року, має за собою ряд виступів в різних країнах і не зважаючи на це, що його склад з

(Закінчення на стор. 3)

Яр. Климовський

НА ДОЗВІЛЛІ В ГОРАХ

I.

Їдучи в Кетскильські гори, що нагадують вам наші Карпати, ви в полоні їхньої краси, недаром „Гантер, Верховину, Союзівку хоч бери на кіноплівку".

Колись бувало мене тягнуло на Союзівку, де гамірно, весело, та на превеликий жаль минулося як у пісні — „... а молодість не вернеться, не вернеться вона".

Старші віком особи в часі літніх ферій, тікаючи від міського гамору й крику, звичайно, їдуть відпочити, де тихо, спокійно. Щоправда той спокій не є ідеальний, його переривають голосні чванькуваті розповіді в роді як баба панною була та як дідо парубкував або як по-геройськи воював „і фурт, фурт ладував". Одні слухають інші вдають, що слухають, бо те все знають уже напам'ять, а ще інші також удають, що слухають, бо не дочувають.

До Гантеру мав я щастя приїхати якраз цієї дати коли мав свій концерт Олег Криса.

Поділюся з читачами про зустрічі з мистцями, а поприних ще з іншими особами. Та почнім від Криси. Його концерт проходив у Ґражді", де міститься Центр Української Культури, в якому музичним керівником є д-р Ігор Соневицький. У своїй програмі, складеній із творів Брамса, Бетовена, Паґаніні, Крайслера, Лятошинського, Криса порадував нас своєю віртуозністю, насиченістю звучання, включно до музичних нюансів. У Бетовені, наприклад, відчувалося обожнення природи; в Лятошинського, поза іншими якостями, ще й національний кольорит. Саме в передачі тонами вражінь, переживань заключається майстерність великих мистців-музиків, так як у передачі цього напрямку мистців-малярів чи словом театральних мистців.

Знаменитий фортепіяновий акомпаньямент Татьяни Чекіни доповнював небувалий мистецький успіх концерту. Заля була заповнена вщерть українськими і неукраїнськими слухачами, що нагороджували концертанта рясними оплесками, прохаючи про наддатки, чого не відмовлено.

При цій нагоді кортить мене навести один епізод із попередньої зустрічі з нашим світової слави скрипалем. Уперше в ЗСА ми його подивляли й захоплювалися ним, коли він концертував наспіл із Гнатюком. Коли він виступав у Філядельфії, в перерві попросила мене Оксана Сімович, (уже покійна), що — відомо — також була знаменитою скрипачкою, зайти з нею в закулісну частину „Академі оф Мюзік", скласти Крисі ґратуляції за його прекрасну гру. Коли ми з віддалі приблизно десяти кроків наближалися до Криси, він наче вкрай збентежений і якийсь заскочений, здавалось наскрізь прошиває своїм поглядом Оксану аж до моменту коли вона, подаючи йому руку, вимовила: „Називають Сімович". Криса, вітаючись сказав: „Я так і думав, що ви мама мого друга Сімовича, у вас обоїх велика подібність обличчя. Тепер ясно чому в мене був такий позначений допитливістю погляд. Ми з вашим сином разом одержували дипломи — він із диригентури, я із скрипки". Оксана Сімович, видимо щаслива, по хвилині сказала: „Ви великий скрипаль, дозвольте вас поцілувати". Поцілувала раз і другий, а за хвилину додала: „Цей другий поцілунок занесіть моєму синові," — та наче їй стиснуло горло. І тут зробилась, як у театрі кажуть, мертва павза. І мені, в якого є дитина, стиснуло горло. Ми з Крисою обмінялись якимсь неокресленим поглядом. За мить украй схвильована Оксана Сімович, якось оволодівши собою, продовжала висловлювати своє захоплення блискучою грою Криси, а він, схиливши голову, слухав, заглиблений у мислях.

У неділю, як звичайно, всі місцеві й замісцеві на Богослужбі (в церкві-зразку деревної церковної архітектури). Новий парох заімпонував своїм баритоном і не менше виголошеним Божим словом. Особисто мав я шану з ним познайомитись цього ж дня увечері після моїх „театральних ескізів", що я їх читав у „Ксені". Це о. Михайло Харина, брат о. Мирослава та дантиста Данила, які живуть у Філядельфії (Мирон — „Чіпка" перебрався з Філядельфії на Фльориду).

Під церквою мені було цікаво стрінутися з мистцем Вижницьким, бо вже віддавна не давала мені спокою велика цікавість на його картини з Гімалаїв. Якраз був у недалекій віддалі від мене. Від нього і почав я відвідувати мистців, що мешкають у Гантері. Між іншим, Вижницький може почванитися власною ґалерією, до речі добре обладнаною з відповідним освітленням. Про Гімалаї пригадуємо собі дещо із шкільних підручників, лектури і інколи фільму чи телебачення. У Вижницького ґалерії за допомогою його картин і розповіді, моє мале знання про ці гори ґіґанти значно поширилось. Правда, що годі запам'ятати все докладно, тим більше коли розповідь проходить поміж огляданням картин. Розповідь дуже цікава, та навряд чи мистець удруге хотів би туди вибратись, бо, як виходить, він і не думав, що його екскурсія буде переплетена аж такими невигодами, перипетіями та вскладненнями з харчуванням до цієї міри, що втратить трицять фунтів ваги. Свого часу товстопузі багатії, щоб дещо втратити зі своєї ваги, приїздили до Косова, де д-р Тарнавський їх морив і заставляв тяжко працювати й усе одно нічого не помагало, бо вони якось тайком підкуплюючи вартівників, виривались і доживлялись до переситу в ресторанах, відкритих до пізньої ночі. Їм краще дорога була б не Косова, а в Гімалаї.

Подорозі, продовжує розповідати, трапляються навіть такі готелі, що спиться на якихось матах, густочасто в кімнатах, над якими відкрите небо, хоч любуйся ним і радій, що під щасливою зорею родився. Тоді очевидно треба спати нероздягненому. Там певно дві категорії кімнат — із стелею і без стелі.

Не в усіх пригімалайських країнах — Непаль, Китай, Індія, Пакістан, до туристів ставляться прихильно, не дивлячись на те, що туристи залишають там чимало своїх грошей. Зчаста трапляються труднощі з візами. На летунських майданах, якщо навіть із вини тамтешньої летунської лінії, ви довго чекаєте на черговий відлет, то, щоб дістати дещо перекусити, чемне прохання до них не доходить, аж щойно як скажете їм: „Невже не соромитесь у цей спосіб поводитись із своїми пасажирами?", тоді щойно дадуть вам мініятюрну порцію чогось на смак „пожалься Боже!". Ніхто хіба не заперечить, що немає теми для книжки про подорож у Гімалаї.

Продовження буде.

ПАНАХИДА НА ЛИСОНІ



Так виглядав вершок висипаної могили на Лисоні.

Чим раз частіше доходять вістки з України про нові почини наших земляків, які, користаючи з кожної нагоди стараються відновити давні традиції нашого народу. До таких традицій в західніх областях України належала відправа панахид на могилах тих, які впали в обороні рідного народу.

І так 30-го липня ц. р. сотні мешканців Бережан та довколішніх сіл — Потутори, Урмань, Надрічне та Гиновичі — зібралися на Лисоні, місці де під час Першої світової війни загинуло велике число українських січових стрільців, щоби на висипаній високій могилі відправити Панахиду та пом'янути тих, що своє молоде життя віддали в обороні рідної землі.

Після закінчення Панахиди та посвячення могили тисячі зібраного народу прислухалися до слів молодих людей, що промовляли біля могили, пригадуючи зібраним події тих часів, коли згинули ці оборонці рідної землі, вміло нав'язуючи їх до теперешніх подій в Україні.

З'явилися блакитно-жовті прапори, тризуб та інша національна символіка серед вже присутніх церковних хоругов, а це вже не подобалось присутнім працівникам міліції. Одначе на їхні завваги ніхто не реаґував, а вони мабуть з уваги на велике число присутнього населення — біля 30,000 — не наважувались силою реаґувати на ці події. Виглядало, що все закінчилося без зайвих непорозумінь, бо ж тепер час гласности, але ось що подала місцева преса, вияснюючи події на Лисоні цього недільного дня.

„До речі, за виявлені непокору та опір працівникам міліції при їх вимозі припинити незаконні дії, рішенням народного суду жителів села Шибалин І. М. Здирка та А. М. Хлопася оштрафовано. В даний час адміграмами ведеться робота по більш детальному розслідуванню обставин та поведінки інших ініціяторів незаконного зборища, яке мало місце на горі Лисоня після релігійної Панахиди, серед них були: житель Бережан Я. І. Бучко, житель села Мечищів М. Кука, житель с. Шибалин В. М. Здирко та інші".

Цікавим є те, що, не зважаючи на всякі покарання та застрашування зі сторони властей, народ таки гуртується та виступає в обороні дідівських традицій, а доказом цого є теперішні події на Лисоні.



Тисячі осіб зібралися на Лисоні на чин посвячення висипаної могили та відправлення Панахиди за погиблих Українських Січових Стрільців.



Прибрання могили закінчено, на щоглі замайорів блакитньо-жовтий прапор.

Концерт...

(Закінчення зі стор. 2)

бігом часу міняється, він має уже свою традицію і свій стиль. Хоча хор приїжджав до нас з попередженням, що культивує релігійну музику, ми почули радше різноманітну програму з малою частиною релігійної.

Була щира привітальна промова, в якій було сказано, що хоча ми не живемо разом, ми духовно об'єднані. Так в цій промові як і в гарних деклямаціях Лідії Стефанівської звучав своєрідний акцент. Хор写 писувався рядом солісток; у них приємні голоси і великі можливості поступу. Беата Клятка виконала на флейті „Фантазію на дві українські народні теми". Роман Гарвран виступав із хором, співаючи ряд пісень до слів Тараса Шевченка і Василя Стуса. Хоча вітати треба новаторські композиційні почини, все ж таки поеми Шевченка чи Стуса, кожна з іншим змістом та кожна з іншим настроєм, заслуговують на виразний окреміший супровід, співзвучний з їхнім змістом, а не лише на кілька акордів, відіграних на ґітарі.

Свіжість голосів, молодеча верва та культура техніки, яка виразно проявлялась в опанованій динаміці — це головні атути цього симпатичного колективу. Оксамитність їхніх голосів, м'якість переходів та ніжне тінювання настроєвости, запевняли народним пісням в їхньому виконанні культивований вияв, затримуючи притаманність кольориту. „Пісня про рушник" із сольо Марти Боберської здобула найбільше оплесків. Крім неї, як солістки виступали Ольга Левчишин-Попович і Агнеля Калиновська. „Щедрик" ще раз виявив найкращі прикмети цього хору, де динамічні переходи виконано з докладністю делікатної мережки. „Отче наш" М. Березовського був правильно інтерпретований як концертова композиція, а не як молитва.

Місцевий комітет Українського Народного Союзу запевнив теплу гостину для всіх членів хору.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ НА МОГИЛУ

св. п. д-р МАРІЇ КОЗНАРСЬКОЇ

на Фундацію Енциклопедії України зложили 180.00 дол.; в тому по 20.00 дол.: Білик Любомир і Люба, Зелез Володимир і Ярослава, Колцьо Володимир і Евгенія, Крижанівська Марія, Омецінський Зенон і Ізабелля, Омецінський Омелян і Марія, Семків Марта і Леся, Холєвчук Марія; по 10.00 дол.: мґр Домбчевський Роман і Люба, Лаба Стефанія.

— • —

Опечаленій Родині пересилаємо щирі вислови нашого глибокого співчуття.

ЖЕРТВОДАВЦІ

Об'єднання Мистців Української Сцени (ОМУС)

ділиться із своїм Членством та Українською Громадою сумною вісткою,

що з волі Всевишнього, в неділю, 1-го жовтня 1989 Б. р. відійшов у Вічність член нашого Об'єднання, АКТОР

†

сл. п.

Мартин Новаківський

народж. 21-го січня 1914 р. в Отинії, Західня Україна

ПАНАХИДИ були відправлені в днях 3-го і 4-го жовтня, а ПОХОРОН у четвер, 5-го жовтня 1989 р. в Дітройті, Миш., ЗСА.

•

Опечаленій Дружині Ірині і Родині Покійного складаємо наше глибоке співчуття.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Ділимося сумною вісткою з Рідними та Знайомими, що 12-го жовтня 1989 р. в ранніх годинах, несподівано, відійшов у Вічність на 79-му році життя

бл. п.

ІВАН ҐУМОВСЬКИЙ

ур. 12-го жовтня 1910 р. в Угневі, Зах. Україна.

ЗАУПОКІЙНА ПАНАХИДА буде відправлена в суботу, 14-го жовтня і в неділю, 15-го жовтня о год. 7-ій веч. в похоронному заведенні Thomas M. Quinn, 35-20 Bway, Асторія, Н. Й.

ПОХОРОН в понеділок, 16-го жовтня 1989 р. о год. 9:30 рано, з церкви Чесного Хреста, Асторія, Н. Й. на цвинтар св. Михаїла в Асторії, Н. Й.

Горем прибиті:
дружина — МАРІЯ
син — ЛЮБОМИР з Родиною
сестри —
ДОМІНІКА КЕРНИЦЬКА з Родиною
ОЛЬГА КЕРНИЦЬКА з Родиною
ближча і дальша Родина в Америці, Україні і Польщі

Виконавчий...

(Закінчення зі стор. 1)

на засіданні виконкому, де й було прийнято рішення — подати у відставку. Ми зробили це, аби створити прецедент і звернути увагу на безправне становище органу совєтської влади."

Газета „Ізвєстія" з 27-го вересня передрукувала цю заяву Б. Кожанова, котрий виступив від імени виконкому свого району. У післямові „Ізвєстія" повідомляють, що на сесії Верховної Ради СССР буде розглянуто ряд законів, щоб укріпити владу рад на місцях. Як будуть зформульовані ці закони і чи служитимуть вони на користь народу, в газеті не сказано. Однак з вимог Кожанова видно, що він дбає не стільки про забезпечення населення, скільки про надання йому змоги бути повновладним господарем у своєму районі.

День Солідарности в Йонкерсі

Українська громада Йонкерсу, Н.Й., в суботу, 23-го вересня ц.р., гідно відзначила 25-ліття Кредитової Кооперативи СУМА, а у вівторок 26-го вересня в одній із заль міської ратуші засвічено „свічку солідарности" з патріотичними демонстраціями в Україні.

Управа Відділу Українського Конгресу Комітету Америки повіту Вестчестер поробила старання щоб на форумі засідання Міської ради влаштувати відповідну імпрезу для єдности з українським народом в Україні. В цій справі організатори звернулися до радного Пітера Чіми, а він, порозумівшися із заступником мейора радника Генрі Спаллон, винесли резолюцію в підтримці українському народові в Україні.

Дня 26-го вересня у вечірніх годинах до ратуші сходилися радні на засідання, ті, які хотіли прислухатися перебігові засідання та поважне число українців.

Велика заля нарад скоро наповнилася присутніми: посадник міста Ніколас Васічко офіційно відкрив засідання, а присутні відспівали американський гимн. Мейор коротко згадав про Україну, український народ та передав слово радному П. Чімі, який зачитав резолюцію прийняту одноголосно членами ради. В резолюції говориться про боротьбу українського народу та демонстраці в Україні в справі відновлення Української Католицької та Української Автокефальної Православної Церков.

Місцевий тимчасовий парох української католицької церкви св. Михаїла о. Марійо Лазоскі відмовив молитву в наміренні українського народу, від Відділу УККА промовляв адвокат Роман Козіцький, пізніше в залі згашено світла і в тому часі заступник мейора Г. Спаллон засвітив „свічку солідарности", а присутні заспівали український національний гимн.

„Свічку солідарности" переслано о. Лазоскому і вона світилась в церкві св. Михаїла.

Присутні розходилися домів з вдоволенням, що цією імпрезою причинилися до популяризації стремління українського народу до самостійного життя на своїй власній землі.

Л.Л.

Чи заплатить...

(Закінчення зі стор. 2)

ві економіки Західньої Німеччини Мартинові Бангельману. Ґорбачов сипав компліментами, назвав Західню Німеччину „крупною величиною" з філософічної точки погляду, говорив про ролю у сучасній спільноті народів. Економічну співпрацю треба так розвинути, щоб кожна сторона відчувала потребу іншої сторони. Над такою проблемою протягом 18 років працює німецьке міністерство. Німецькі економічні експерти ніби вважають, що німецька допомога перебудові Ґорбачова — це „історичний борг" Німеччини(!)

Дещо затьмарив сподівану ідилію головний ідеолог Східньої Німеччини Тагер з заявою, що зразки перебудови Ґорбачова не можуть служити матеріялом до наслідування. Це саме сказав Кастро — Куба моя і перебудувати її не збираюсь.

Ґорбачов робить компліменти також Італії, її культурі та економічній ролі в Европі. Ґорбачов також ґарантував французькому президентові французькі капіталовклади в совєтську економіку.

Найскладнішою є справа ЗСА. Якщо позбавити політику Ґорбачова красномовности — ідея виглядає цинічно простою — чи зможе (чи схоче) Америка прогодувати населення СССР до того часу, коли перебудова дасть позитивні наслідки. Американські банкіри хитаються — з одного боку не хочеться втратити величезний совєтський ринок збуту, а з другої страх перед конкуренцією Західньої Німеччини і Японії. Тому СССР робить новий крок з метою зменшити недовір'я Заходу. Уряд передає Красноярський комплекс попередження атомового удару Академії наук СССР. Також ніби демонтує два інші комплекси системи радарного попередження в Гомелі і Москві.

Це не першотравневий жарт, а коли й так то жартують „Московські відомості", які за економічною порадою звернулися до колишнього совєтського економіста", а тепер консультанта державних урядів ЗСА, в тому у Пентаґоні Ігоря Бірмана. Він на Заході вже 15 років і за той час написав та видав кілька книг на російській та англійській мовах. Тут треба згадати капітальну „Економіку недостачі", полеміку з контррозвідкою ЗСА про рівень життя в СССР. Переміг багато більш песимістичний від американського погляд на стан совєтської економіки. Видавав журнал англійською мовою „Руссія". Два роки тому перший раз поїхав в СССР. Там дав інтерв'ю журналові „Референдум", а за другої поїздки знову інтерв'ю в тому в „Референдумі" є в „Московських новинах".

Ось дещо з його головних порад совєтській економіці. В СССР почалася контрверсія, але це ще не все. Треба повісити колодку на всі воєнні заводи, які не здібні працювати на ринок. Або таким заводам треба залишити продукцію тільки малокаліберної амуніції і звичайних рушниць. При тому робітникам воєнних заводів треба платити минулу платню, аж поки вони не влаштуються на нову працю. Він не пропонує розброєння — минулий арсенал зброї треба залишити, тільки його не треба побільшувати. Підозріння Заходу щодо нового збройного конфлікту з СССР ще не зовсім зникли. Тільки тоді СССР дістане валютний кредит. Захід зацікавлений не в кризі, а в стабілізації совєтської економіки.

Треба продавати землю тим, хто хоче її купити — селянам, колгоспникам, громадянам взагалі. Селянин хоче мати землю на власність. Треба продавати помешкання і доми. Досі в цілому СССР продана тільки тисяча помешкань. Треба продавати підприємства, крамниці, склади. Тепер в СССР тільки „передають" в кооперацію заводи, чому не продають? Можна продавати і давати в борг у кредит на добрий відсоток. У СССР загально населення відноситься до кооперації з підозрінням, ворожо. Треба внормувати сектор щоденного вжитку і відмовитися від гігантоманії. У СССР все ще люди очікують, що справи якось розв'яжуться самі, автоматично, без втручання ініціятиви. Є жарти — „перебудова без перебудови". Все обмежиться словами. Півреформи не дадуть очікуваного поліпшення. Вони тільки штовхають економіку на шлях Юґославії.(!), і Мадярщини. А Юґославія досі наповнює західній ринок дешевою робочою силою. А в самому СССР такої кваліфікованої сили відчувається брак. Велика фінансова криза в СССР уже кілька років не сходить із сторінок совєтської преси і причини того бачать у соціялізмі, від якого не спішить відмовитися Ґорбачов. Одначе преса все більше друкує поглядів західніх економістів, наприклад, про совєтського карбованця, який не має характеристики твердої валюти. За кордоном карбованець нічого не вартий.

Дня 2-го грудня 1989 року Рада Міністрів СССР прийняла постанову про намір ввести обмінний курс карбованця з 1-го січня 1991 року, а з 1-го січня 1990 року 100 відс. процентну надбавку до курсу вільної твердої валюти по відношенні до карбованця. Вартість карбованця штучно завищено — 2 карб. за 1 доляр. А доляр ще рік тому був вартий від 6-ти до 10-ти карбованців, сьогодні дійшов до 16 карбованців.

ЩОТИЖНЕВА ...

(Закінчення зі стор. 1)

станції. Внедовзі прибув загін функціонерів, який кинувся на демонстрантів, відтіснюючи їх до спеціяльно підготованого автобуса. Тим автобусом всіх незабаром відвезли на станцію і через деякий час депортували окремими вагонами до Івано-Франківського. Тимчасом установча конференція Чернівецької організації Народного Руху України за Перебудову закінчилася, після чого всі її учасники у супроводі міліції пішли до міськвиконкому, де провели з участю до 1,000 чоловік мітинг. Промовці на конференції і на мітинґу осудили сваволю партчиновників і закликали до єдности своїх рядів. Від Чернівецької філії УГС на установчій конференції і мітинґу виступив Валерій Кузьмин.

• 27-го серпня у Львові біля стадіону „Дружба" з ініціятиви комітету захисту УКЦ було проведено мітинг з участю 20,000 чоловік на тему „Свобода віросповідань". На мітинґу виступив голова Комітету Захисту УКЦ Іван Гель, члени Виконавчого Комітету УГС Вячеслав Чорновіл і Степан Хмара, заступник голови Товариства „Меморіял" Євген Гринів, греко-католицький священик о. Михайло Низькогуз та інші. У всіх виступах прозвучали вимоги негайної леґалізації УКЦ і відновлення УАПЦ. Після мітинґу було проведено маніфестацію вулицями міста.

• 27-го серпня у Пустомитах Львівської области Український Християнсько-Демократичний Фронт организував мітинґ, в якому взяло участь коло 1,500 людей. Мітинг відбувся на місці, де має стояти пам'ятник Шевченкові. На мітинґу виступили члени УХДФ Федір Макар, Іван Корняк, члени УГС Іван Кандиба, Мирослав Ревть, Іван Підкович та інші.

• 27-го серпня у Олеському Львівської области на Старому цвинтарі відбулося відкриття пам'ятника січовим стрільцям з участю біля 3,000 чоловік. Було відправлено дві Панахиди, спочатку православними, а потім католицькими священиками. Після Панахиди було проведено мітинг, на якому виступили члени УГС і НРПУ та „Меморіялу".

• 27-го серпня у містечку Нетішин Хмельницької области, де розташована хмельницька атомова електростанція, на стадіоні відбувся 10,000-ий мітинґ протесту проти побудови двох нових реакторів. Місцева влада робила спроби перешкодиди проведенню мінтинґу. Міліція видала наказ забирати у людей на залізничній станції українську національну символіку, що міліціонери й виконували. Проте ефекту це не принесло, бо із Здолбунова і Острога по шосе прибула величезна колона людей із синьо-жовтими прапорами. Розганяти їх міліція не відважилася і мітинґ проходив під українською національною символікою. На мітинґу виступили народні депутати СССР Мартіросян, Урва, члени НРУП із Рівного Роман Омельчун, Василь Червоний, з Києва Дмитро Поїзд. Мітинг прийняв резолюцію із вимогами не допустити пуску нових реакторів на Хмельницькій станції, забезпечити жителів в зоні атомової станції дозиметрами, усунути з посади міністра охорони здоров'я Романюка, як такого, що скомпромітував себе в період чорнобильської трагедії, осудити держплян УССР, який ігнорує думку громадськости, щодо побудови нових реакторів та інше.

• 28-го серпня у Львові відбулося поширене засідання Львівської Обласної Ради УГС. Перед присутніми виступив голова УГС Левко Лук'яненко, який розповів про своє двомісячне перебування за кордоном і відповів на численні запитання членів УГС. У нарадах взяли участь члени Виконавчого Комітету Вячеслав Чорновіл і Степан Хмара, голова Обласної філії УГС Богдан Горинь. Було обговорено багато важливих питань, серед яких зокрема про майбутні вибори до Верховної Ради УССР і установчий з'їзд УГС.

У ТАЙПЕЇ, СТОЛИЦІ ТАЙВАНУ, поліція була змушена з гумовими палками йти в протинаступ на демонстрантів, які кидали на них камінням, домагаючись звільнення політичних в'язнів. Демонстрації відбувалися одночасно зі святочними парадами з нагоди Національного Дня Тайвану, коли тисячі демонстрантів прямували до тюрми, в якій тримають дисидентського видавця Гсу Гсінліянга

Чи мистецький...

(Закінчення зі стор. 1)

щастя тепер бачити з уваги на це, що транспорт мистецьких творів із Швайцарії до ЗСА не легкий.

Для нашої мисткині, проте, водночас із працями її рук важлива спадщина її батька, про якого вона приготовляє тепер до друку монографію і пильно збирає усі матеріяли. Тож, вона має надію, що може серед читачів нашого щоденника найдуться, такі, яка мають у своїх мистецьких збірках твори Р. Лісовського або цікаві спомини про нього і допоможуть їй щоб ця монографія була якнайповнішим джерелом про великого мистця-графіка, маляра, естета і члена Української Академії Мистецтв.

Як похвально, що дочка не думає в першу чергу про свої успіхи а їх було досі вже дуже багато — з окремими відзначеннямни за її картини з дев'яти індивідуальними виставками, численними збірними працями в ділянці театру і навчанням мистецтва у Швайцарії, де родина Нижанковських уже живе від 1955 року. Здається, що почуття мистецтва переважає у цілій цій виїмковій українській родині, бо муж і батько Олег Нижанковський — співак, а його батько — відомий композитор і музика Західньої України проф. Нестор Нижанковський.

Коли, при нагоді відвідин в редакції, дивимося у сповнені натхнення очі молодої Лади не сумніваємося у те, що такі таланти як у цій родині передаються з роду в рід і будуть продовжуватися ще довго в майбутньому.